

κ. Θεόδωρο Σκυλακάκη,
Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Αρ. Πρωτ.: 78/2023

Αθήνα, 4 Ιουλίου

Θέμα: Οι σημαντικότερες περιβαλλοντικές προκλήσεις αρμοδιότητας ΥΠΕΝ κατά τη νέα τετραετία

Αξιότιμε κύριε Υπουργέ,

Σας συγχαίρουμε για την ανάληψη των καθηκόντων σας ως Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και ευχόμαστε κάθε επιτυχία στη δύσκολη αποστολή σας. Αναλαμβάνετε την ηγεσία του υπουργείου που έχει κεντρική αρμοδιότητα σε νευραλγικούς τομείς για το παρόν και το μέλλον της χώρας, στους οποίους η Ελλάδα μπορεί επίσης να διαδραματίσει σημαντικό θετικό ρόλο σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Η επόμενη τετραετία είναι εξαιρετικά κρίσιμη. Τα επιστημονικά δεδομένα που αποτελούν τη βάση για τον αγώνα της διεθνούς κοινότητας και της ΕΕ ενάντια στον χρόνο για διατήρηση των φυσικών οικοσυστημάτων και της κλιματικής σταθερότητας είναι αμείλικτα: η βιοποικιλότητα παγκοσμίως βρίσκεται σε τροχιά κατάρρευσης, οι ζωτικής σημασίας προστατευτικές υπηρεσίες των οικοσυστημάτων υποβαθμίζονται ραγδαία, ενώ την ίδια στιγμή η κλιματική κρίση επιδεινώνεται με ρυθμούς πολύ ταχύτερους από τους αρχικά προβλεφθέντες, πλησιάζοντας το κρίσιμο όριο αύξησης της μέσης θερμοκρασίας κατά 1,5°C, με όλες τις δύσκολα πλέον προβλέψιμες συνέπειες που αυτό θα επιφέρει.

Οι μέχρι σήμερα πολιτικές του υπουργείου του οποίου την ηγεσία αναλαμβάνετε δεν ανταποκρίνονται δυστυχώς στην κρισιμότητα των περιστάσεων, ενώ σε πολλές περιπτώσεις δεν τιμούν τις δεσμεύσεις της χώρας μας έναντι του περιβαλλοντικού δικαίου της ΕΕ. Ως σημαντικότερες προκλήσεις και ελλείμματα, για τα οποία στο συνημμένο υπόμνημα προτείνουμε συγκεκριμένες προτεραιότητες, καταγράφουμε τις εξής:

1. **Θεσμική θωράκιση των περιοχών Natura 2000:** Τον Δεκέμβριο του 2020, [η Ελλάδα καταδικάστηκε από το Δικαστήριο της ΕΕ](#) για τη μη θέσπιση μέτρων διατήρησης στις περιοχές του δικτύου Natura 2000. Έκτοτε, το υπουργείο σας συνεχίζει την πολιτική αδράνειας ενώπιον της υποχρέωσης καθορισμού νομικά δεσμευτικών μέτρων διατήρησης, μέσα από την άμεση (και ήδη επί πολλά χρόνια καθυστερημένη) ολοκλήρωση των ειδικών περιβαλλοντικών μελετών και θέσπιση των προεδρικών διαταγμάτων προστασίας για κάθε περιοχή Natura. Ταυτόχρονα, παραμένει επιτακτική και ιδιαίτερα επίκαιρη η ανάγκη ολοκλήρωσης των εργαλείων διακυβέρνησης των προστατευόμενων περιοχών (άρθρο 33 ν. 4685/2020) και δημιουργίας ενός ισχυρού συστήματος επιτήρησης, ελέγχου και φύλαξης όλων των προστατευόμενων περιοχών της χώρας, οι οποίες δέχονται σοβαρά πλήγματα υποβάθμισης από παράνομες δραστηριότητες, στα οποία η πολιτεία δεν

ανταποκρίνεται αποτελεσματικά και εγκαίρως. Οι ολιγωρίες αυτές επιβεβαιώθηκαν και μέσα από πρόσφατες παράνομες ενέργειες στο Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου και στο Εθνικό Πάρκο Σχινιά – Μαραθώνα.

2. **Διαχείριση αποβλήτων:** Η διαχρονική ολιγωρία της χώρας σε σχέση με την υποχρέωση εξάλειψης της περιβαλλοντικά καταστροφικής πρακτικής των ανεξέλεγκτων χωματερών αποτελεί ντροπιαστική πραγματικότητα που εδώ και δεκαετίες εκθέτει την Ελλάδα σε ολόκληρη την Ευρώπη. Για την εξαιρετικά κακή διαχείριση των αποβλήτων και την ανυπαρξία πραγματικής ανακύκλωσης, η χώρα μας έχει επανειλημμένα καταδικαστεί από το Δικαστήριο της ΕΕ και συνεχίζει να αγνοεί τις αποφάσεις αυτές, καταβάλλοντας μάλιστα πρόστιμα δεκάδων εκατομμυρίων ευρώ κάθε χρόνο.¹ Πρόσφατη (8/6/2023) έκθεση της Επιτροπής [COM(2023) 304 final] επισημαίνει τον κίνδυνο μη επίτευξης από τη χώρα μας των στόχων προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση των αστικών αποβλήτων (2025), ανακύκλωσης των απορριμμάτων συσκευασίας (2025) (τόσο τον γενικό, όσο και τους ειδικότερους στόχους για πλαστικό, γυαλί και αλουμίνιο) και μείωσης της υγειονομικής ταφής των αποβλήτων (2035). Δυστυχώς, το εθνικό σχέδιο διαχείρισης αποβλήτων που εκδόθηκε το 2020 και αναθεωρήθηκε τον Απρίλιο του 2023 οδηγεί τις εξελίξεις προς λάθος κατεύθυνση, απομακρύνοντας τη χώρα από την κυκλική οικονομία. Το υπουργείο σας οφείλει να αποτρέψει την εξέλιξη αυτή, που μόνο θα περιπλέξει τη διαχείριση των αποβλήτων και θα εντείνει τις επιπτώσεις της στο περιβάλλον και τη δημόσια υγεία.

3. **Ενεργειακή εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα:** Παρά το εξαιρετικά ελπιδοφόρο γεγονός ότι το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην εγχώρια ηλεκτροπαραγωγή έφθασε το εκπληκτικό ποσοστό του 47,6% το 2022, εντούτοις προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία η συνέχιση της εξάρτησης από το ορυκτό αέριο και η επιμονή στα παρωχημένης αναπτυξιακής λογικής και περιβαλλοντικά εξαιρετικά επικίνδυνα προγράμματα εξόρυξης υδρογονανθράκων. Η συνεχιζόμενη εξάρτηση της χώρας μας από τα ορυκτά καύσιμα, και πιο συγκεκριμένα από το ορυκτό αέριο, αποδεικνύεται και από τα σχέδια επέκτασης των αγωγών ορυκτού αερίου και τερματικών LNG. Από όλα τα κράτη-μέλη, ξεπερνώντας ακόμα και κράτη όπως η Γερμανία και η Ιταλία, η Ελλάδα έχει την πρώτη θέση σε επενδύσεις για τις εν λόγω υποδομές, αγνοώντας ανησυχητικά τις υποδείξεις του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας και τις δυσοίωνες οικονομικές προοπτικές του ορυκτού αερίου.

4. **Μετάβαση σε σύστημα ηλεκτροπαραγωγής 100% ΑΠΕ:** Αργά, αλλά πλέον όλη η Ευρώπη έχει συνειδητοποιήσει ότι η μετάβαση σε ένα ενεργειακό σύστημα που θα βασίζεται στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αποτελεί μονόδρομο, με όρους κλιματικούς, αλλά και οικονομικούς και κοινωνικούς. Δεδομένου ότι οι ΑΠΕ είναι τεχνολογίες που καλούνται να υπηρετήσουν έναν κρίσιμο περιβαλλοντικό σκοπό, δηλαδή την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης, είναι απαραίτητο η ανάπτυξή τους να αποτελεί υπόδειγμα περιβαλλοντικής εφαρμογής, ώστε να αποφεύγονται επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον. Συνεπώς, είναι απολύτως απαραίτητη η θέσπιση ενός νέου πλαισίου χωρικού σχεδιασμού για τις ΑΠΕ, το οποίο θα προσφέρει τις απαραίτητες

¹ Όπως επισημαίνεται σε πρόσφατη έκθεση του Ιδρύματος Μποδοσάκη, «από το 2015, η Ελλάδα έχει καταβάλει περίπου 184 εκατ. ευρώ ως πρόστιμα και χρηματικές ποινές για τέσσερις καταδικαστικές αποφάσεις: για την υπόθεση της παράνομης ταφής σε ανεξέλεγκτους χώρους (χωματερές), την παράνομη επεξεργασία αστικών λυμάτων (μη ολοκλήρωση μονάδων βιολογικού καθαρισμού αστικών λυμάτων) και την παράνομη διαχείριση επικίνδυνων (τοξικών) αποβλήτων».

εγγυήσεις αποφυγής επιπτώσεων σε ευαίσθητα οικοσυστήματα. Αυτό άλλωστε αποτελεί και απαίτηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία έχει ανοίξει σχετική υπόθεση παράβασης κατά της χώρας μας.

5. Σοβαρότατο έλλειμμα περιβαλλοντικών ελέγχων: Τα τελευταία χρόνια, οι μηχανισμοί ελέγχου της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας αποδυναμώνονται συνεχώς, γεγονός που δεν προμηνύει καλές προοπτικές για τον έλεγχο της κατάστασης συμμόρφωσης με την περιβαλλοντική νομοθεσία, εθνική και ενωσιακή. Η δυσμενής αυτή κατάσταση ενθαρρύνει τη διάχυτη αυθαιρεσία.

Ιδιαίτερης επισήμανσης, ως οριζόντιο πρόβλημα, χρήζει το σοβαρότατο και διαχρονικό έλλειμμα συμμόρφωσης της Ελλάδας με το περιβαλλοντικό δίκαιο της ΕΕ. Όπως προκύπτει από τα δεδομένα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Ελλάδα είναι δεύτερη σε συνολικό αριθμό ανοιχτών υποθέσεων παράβασης και πρώτη σε συνεχόμενες παραβιάσεις αποφάσεων του Δικαστηρίου της ΕΕ. Για την ευχερέστερη σχετική ενημέρωσή σας, επισυνάπτουμε στο τέλος της επιστολής αυτής πίνακα με όλες τις ανοιχτές υποθέσεις παραβίασης από την Ελλάδα περιβαλλοντικού δικαίου της ΕΕ.

Επισημαίνουμε ότι το δίκαιο της ΕΕ αποτελεί την καρδιά της περιβαλλοντικής νομοθεσίας για όλα τα κράτη μέλη και προσφέρει ισχυρό πλαίσιο για τη διατήρηση των φυσικών οικοσυστημάτων και της κλιματικής σταθερότητας, την ποιότητα της ζωής, την αντιμετώπιση κρίσιμων προβλημάτων, όπως η ρύπανση, και βεβαίως τη βιώσιμη ανάπτυξη. Για την υλοποίηση των δεσμεύσεων που προκύπτουν από το ενωσιακό περιβαλλοντικό δίκαιο, η ΕΕ προσφέρει κίνητρα και χρηματοδοτική στήριξη προς τα κράτη μέλη, ώστε να μην προκύπτει οικονομικό βάρος για την εφαρμογή τους. Συνεπώς, η Ελλάδα δεν έχει καμία δικαιολογία για τη διαχρονική ολιγωρία αγνόησης του περιβαλλοντικού κεκτημένου της ΕΕ, που αποτελεί τη σοβαρότερη πηγή προστατευτικών περιβαλλοντικών διατάξεων προς το συμφέρον των πολιτών και της ελληνικής κοινωνίας ευρύτερα.

Ως περιβαλλοντική οργάνωση με μεγάλη εμπειρία στα ζητήματα διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και της κλιματικής σταθερότητας, εντοπίζουμε σημαντικά προβλήματα, καθυστερήσεις και ελλείψεις που δυσχεραίνουν την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της χώρας, ενώ παράλληλα έχουμε διατυπώσει προτάσεις που μπορούν να ενισχύσουν την ανάπτυξη μιας ζωντανής ελληνικής οικονομίας. Θεωρούμε ότι με την άμεση ανταπόκρισή σας στα ζητήματα αυτά θα μπορέσει το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας να διασφαλίσει τον φυσικό πλούτο της χώρας, ενώ με τις κατευθύνσεις που θα δώσετε για όλους τους τομείς αρμοδιότητάς σας μπορείτε να εξασφαλίσετε τη διαμόρφωση μιας βιώσιμης αναπτυξιακής τροχιάς για τη χώρα.

Θα θέλαμε επίσης να σας ενημερώσουμε πως με σκοπό την υποβοήθηση της άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής από την πολιτική ηγεσία της χώρας, έχουμε πρόσφατα δημοσιεύσει τις παρακάτω αναλύσεις, τις οποίες επισυνάπτουμε ελπίζοντας πως θα σας φανούν χρήσιμες:

- Πολιτικά και θεσμικά κενά προς την κλιματική ουδετερότητα (Νοέμβριος 2022)²

² https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/climate_policy_gap_analysis.pdf

- Επενδυτικό κενό προς την κλιματική ουδετερότητα (Ιούνιος 2022)³

Στη συνέχεια, παραθέτουμε υπόμνημα με τις προτάσεις μας για εναρμόνιση της χώρας μας με τις απαιτήσεις του περιβαλλοντικού δικαίου της ΕΕ και ανάδειξη της Ελλάδας σε διεθνώς αναγνωρισμένη πρωτοπόρο στα κρίσιμα πεδία της πολιτικής για την προστασία της φύσης και του κλίματος και τόνωσης της καινοτομίας στην κυκλική οικονομία.

Για τα παραπάνω, το WWF Ελλάς έχει καταθέσει συγκεκριμένες προτάσεις στην πολιτική ηγεσία της χώρας. Όλες οι σχετικές παρεμβάσεις μας είναι αναρτημένες στον ιστότοπο της οργάνωσής μας https://www.wwf.gr/shmeio_gnosis/vivliothiki/.

Ελπίζοντας πως οι προτάσεις μας θα φανούν χρήσιμες στο έργο σας, ζητάμε μια συνάντηση μαζί σας το αμέσως επόμενο διάστημα για ειδικότερη συζήτηση επί των σημαντικών και επιτακτικών θεμάτων που καλείστε να αντιμετωπίσετε στο πλαίσιο των νέων αρμοδιοτήτων σας.

Με εκτίμηση,

Δημήτρης Καραβέλλας,
Γενικός Διευθυντής WWF Ελλάς

Κοινοποίηση:

1. Γραφείο Πρωθυπουργού
2. Αλεξάνδρα Σδούκου, Υφυπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας
3. Νίκο Ταγαρά, Υφυπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας

³ https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwf_report_2022_greek_investment_gap_to_climate_neutrality.pdf

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

1. Διαφάνεια και καλή διακυβέρνηση

Στο κορυφαίας περιβαλλοντικής και αναπτυξιακής σημασίας κεφάλαιο της καλής διακυβέρνησης, σας ζητούμε να μεριμνήσετε για τη διαφύλαξη και την προαγωγή των περιβαλλοντικών δικαιωμάτων, διευκολύνοντας τη συμμετοχή και τη διαβούλευση, τη δικαστική και τη διοικητική προστασία των πολιτών από παραβάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, τη διαφάνεια και την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία. Μια γενναία αλλαγή κατεύθυνσης από τη σημερινή κατάσταση αδιαφάνειας σε κρίσιμης σημασίας πεδία περιβαλλοντικής πολιτικής και την επιβράβευση της παρανομίας, μέσα από τις συνεχείς 'τακτοποιήσεις' αυθαιρεσιών, θα έχει διάχυτα οφέλη που αφορούν όχι μόνο το περιβάλλον, αλλά και τη δημοκρατία, τον εκσυγχρονισμό και τη διαφάνεια της διοίκησης, και βεβαίως την ανάπτυξη μιας ζωντανής, δηλαδή βιώσιμης και κοινωνικά δίκαιης οικονομίας.

Συγκεκριμένα ζητήματα που θεωρούμε πως χρήζουν κατά προτεραιότητα δικής σας κατεύθυνσης και εποικοδομητικού έργου είναι τα εξής:

- **Έλεγχος περιβαλλοντικής συμμόρφωσης:** Είναι πλέον επιβεβλημένη η αναβάθμιση του ρόλου και της λειτουργίας των επιθεωρητών περιβάλλοντος σε ανεξάρτητη και αυτοτελή αρχή με κατοχύρωση της λειτουργικής της ανεξαρτησίας και αναφορά του επικεφαλής της στη Βουλή. Δική σας πρωτοβουλία προς την κατεύθυνση αυτή θα αποτελέσει παρακαταθήκη για την ενίσχυση της τήρησης του περιβαλλοντικού δικαίου, σε μια χώρα που μαστίζεται από την περιβαλλοντική παραβατικότητα και τις συνέπειές της (όπως η στρέβλωση του ανταγωνισμού και οι απειλές για τη δημόσια υγεία, που αναδείχθηκαν από τις πρόσφατες καταδίκες της χώρας μας από το ΔΕΕ για θέματα ποιότητας της ατμόσφαιρας). Περαιτέρω, είναι αναγκαία η θέσπιση και εφαρμογή αποτρεπτικών και αποτελεσματικών κυρώσεων που να διασφαλίζουν τη συμμόρφωση των οικονομικών δραστηριοτήτων με το εθνικό, ενωσιακό και διεθνές δίκαιο.
- **Διαβούλευση ΕΣΕΚ:** Εκφράζουμε την έντονη ανησυχία μας για την έλλειψη διαβούλευσης επί της αναθεώρησης του προσχεδίου του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα, πριν από την υποβολή του στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η μεθόδευση αυτή δεν είναι σύμφωνη με τον σχετικό Κανονισμό (ΕΕ) 2018/1999.
- **Αυθαίρετη δόμηση:** Η πρακτική της "τακτοποίησης" αυθαίρετων κατασκευών και χρήσεων, τόσο με γενικές (όπως αυτές του άρθρου 89 και του 112 επ. ν. 4495/2017) όσο και ειδικές διατάξεις, ειδικά σε προστατευόμενες περιοχές, στον αιγιαλό και παλαιό αιγιαλό, όχθη, παρόχθια ζώνη, τα ρέματα, τους αρχαιολογικούς χώρους και τους ιστορικούς τόπους, ιστορικούς διατηρητέους οικισμούς και περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, πρέπει να σταματήσει. Σας καλούμε να ενισχύσετε τις

“απαγορεύσεις υπαγωγής” στη νομοθεσία περί αυθαιρέτων, και να μην συνυπογράψετε παρόμοιες ρυθμίσεις (συχνά με τη μορφή “τροπολογίας”) στο μέλλον.

- **Διαφάνεια:** Αναβάθμιση της ιστοσελίδας «Διαύγεια», ώστε να ενισχυθεί η ενεργητική διάδοση της περιβαλλοντικής πληροφορίας, με διάφορα στοιχεία που παραμένουν αδημοσίευστα (π.χ., στοιχεία παρακολούθησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης και υδάτων, εξωτερικές μελέτες Seveso, άδειες λειτουργίας ρυπογόνων μονάδων, στοιχεία παρακολούθησης που υποβάλλουν διάφοροι φορείς στα πλαίσια των ΑΕΠΟ τους, δημοσίευση όλων των μελετών που εκπονούνται για λογαριασμό του ΥΠΕΝ με θέμα το περιβάλλον, οριστικές εκθέσεις ελέγχου και πράξεις βεβαίωσης παραβάσεων, κ.α.).
- **Πράσινο Ταμείο:** Με δεδομένη τη μεγάλη σημασία του Πράσινου Ταμείου, είναι σημαντική η ενίσχυση της διαφάνειας, της ανοιχτής δημόσιας λογοδοσίας και των μηχανισμών ελέγχου της λειτουργίας του. Είναι πλέον καιρός να δρομολογηθεί η συγκρότηση και έναρξη λειτουργίας της Στρατηγικής Επιτροπής Περιβαλλοντικής Πολιτικής του άρθ. 2 του ν. 3889/2010. Ο χρηματοδοτικός προσανατολισμός του Πράσινου Ταμείου πρέπει να κατευθύνεται με μεγαλύτερη στόχευση και αποτελεσματικότητα προς συγκεκριμένους περιβαλλοντικούς σκοπούς, με βάση τα εισπραχθέντα έσοδα.

2. Διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος

Η ελληνική φύση, με τον πλούτο και την ποικιλία της, μπορεί να αποτελέσει βασικό στοιχείο για τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας. Όμως για να λειτουργήσει καταλυτικά στην ανάκαμψη της οικονομίας θα πρέπει πρώτα να εξασφαλιστεί η προστασία και η καλή της κατάσταση. Είναι απαραίτητο το υπουργείο σας να δρομολογήσει άμεσα τα παρακάτω:

- **Περιοχές Natura 2000:** Άμεση ολοκλήρωση των προβλεπόμενων από τον νόμο ειδικών περιβαλλοντικών μελετών (ΕΠΜ) και διενέργεια διαβουλεύσεων με στόχο τη θέσπιση των προεδρικών διαταγμάτων προστασίας των περιοχών Natura και ακολούθως την έγκριση των σχεδίων διαχείρισής τους. Υπενθυμίζουμε πως δέσμευση του ίδιου του Πρωθυπουργού αποτελεί η «ολοκλήρωση του πλαισίου προστασίας των περιοχών Natura 2000 μέχρι το τέλος του 2022».⁴ Ακόμα δεν έχει θεσπιστεί ούτε ένα προεδρικό διάταγμα, ενώ έχουν διενεργηθεί διαβουλεύσεις μόνο για ένα μικρό μέρος από τις συνολικά 23 ΕΠΜ. Ενόψει της υποχρεωτικής για τη χώρα μας ολοκλήρωσης του καθεστώτος προστασίας των περιοχών αυτών, σας ζητούμε επίσης να θεσπίσετε ή να ανανεώσετε εγκαίρως τα απαιτούμενα προσωρινά μέτρα προστασίας των περιοχών που βρίσκονται σε θεσμική εκκρεμότητα. Κατά τη θέσπιση των μέτρων θα πρέπει να διασφαλιστεί, κατ' εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα, ότι το ένα τρίτο των προστατευόμενων περιοχών (ήτοι το 10% της χερσαίας και 10% θαλάσσιας έκτασης της χώρας), διαθέτει καθεστώς αυστηρής προστασίας με έμφαση σε περιοχές υψηλής αξίας ή δυναμικού βιοποικιλότητας και οικοσυστήματα πλούσια σε άνθρακα.

⁴ <https://www.primeminister.gr/2021/09/03/27339>

- **Δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων:** Η πρόσφατη διαδικασία EU Pilot εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (EUR(2021)9806) κατέδειξε σημαντικά κενά και αδυναμίες στο εθνικό νομικό μας πλαίσιο σχετικά τη δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων έργων και σχεδίων στα προστατευτέα στοιχεία της φύσης και την οικολογική ακεραιότητα των περιοχών Natura 2000, σύμφωνα με όσα προβλέπει η οδηγία για τους οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ) και η σχετική νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι, επομένως, επιτακτική ανάγκη η ενίσχυση και εξειδίκευση της νομοθεσίας μας για το κομβικό αυτό ζήτημα, επί του οποίου έχουμε θέσει υπόψη του προκατόχου σας μια ολοκληρωμένη πρόταση για την ορθή ενσωμάτωση και εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου.⁵ Συγχρόνως απαιτείται η εξασφάλιση κάθε απαραίτητης προϋπόθεσης προκειμένου η νομοθεσία αυτή να εφαρμόζεται ορθά και αποτελεσματικά εκ μέρους των αρμόδιων υπηρεσιών (έκδοση διευκρινιστικών εγκυκλίων, επαρκή στελέχωση αδειοδοτουσών αρχών, κατάρτιση στελεχών, χρήση νέων τεχνολογιών).
- **Φύλαξη προστατευόμενων περιοχών:** Σαφής ενίσχυση του ρόλου των υπαλλήλων των μονάδων διαχείρισης που υπάγονται στον ΟΦΥΠΕΚΑ με προανακριτικές αρμοδιότητες, καθώς και ενίσχυση της επιχειρησιακής ικανότητας της φύλαξης σε εξοπλισμό και ανθρώπινο δυναμικό. Επιπρόσθετα είναι απόλυτα απαραίτητο να προωθηθεί με ουσιαστικό και λειτουργικό τρόπο η συνεργασία ανάμεσα στον ΟΦΥΠΕΚΑ και τις αρμόδιες αρχές και σώματα (λιμεναρχεία, δασαρχεία, αστυνομία κλπ) τόσο στον από κοινού σχεδιασμό της φύλαξης για κάθε περιοχή, αλλά και επιχειρησιακά κατά την υλοποίηση της φύλαξης με μικτά κλιμάκια στο πεδίο.
- **Επίτευξη του ευρωπαϊκού στόχου για τη βιοποικιλότητα:** Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη βιοποικιλότητα προβλέπει ως στόχο τη νομική προστασία τουλάχιστον του 30% της χερσαίας και 30% της θαλάσσιας έκτασης της ΕΕ και την ενσωμάτωση οικολογικών διαδρόμων για τη δημιουργία ενός πραγματικού διευρωπαϊκού δικτύου για τη φύση. Αντίστοιχος στόχος περιλαμβάνεται και στο νέο παγκόσμιο πλαίσιο για τη βιοποικιλότητα (Κούνμινγκ-Μόντρεαλ) που υιοθετήθηκε από την COP 15 της Σύμβασης του ΟΗΕ για τη βιοποικιλότητα τον Δεκέμβριο 2022. Ο στόχος για τον καθορισμό προστατευόμενων περιοχών στο 30% της χερσαίας και 30% της θαλάσσιας έκτασης της χώρας ενσωματώθηκε πρόσφατα στην εθνική νομοθεσία (άρθρο 174 ν. 5037/2023). Το υπουργείο σας θα πρέπει να προβεί στις δέουσες ενέργειες προκειμένου να υλοποιηθεί άμεσα και αποτελεσματικά η διεύρυνση του συστήματος προστατευόμενων περιοχών και να διασφαλιστεί ότι σε αυτό περιλαμβάνονται όλες οι οικολογικά σημαντικές περιοχές συμπεριλαμβανομένων των πλούσιων σε άνθρακα οικοσυστημάτων. Ειδικά στον θαλάσσιο χώρο, το ποσοστό κάλυψης των προστατευόμενων περιοχών υπολείπεται κατά πολύ της επίτευξης του στόχου 30%. Είναι κρίσιμο για την προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων να προσδιοριστούν και να θεσπιστούν νέες περιοχές βάσει κατάλληλων οικολογικών κριτηρίων και μέσω μιας διαφανούς και συμμετοχικής διαδικασίας. Παράλληλα, θα πρέπει να ληφθούν τα απαιτούμενα μέτρα προκειμένου να ενισχυθεί η συνεκτικότητα των προστατευόμενων περιοχών μέσω του καθορισμού και της θεσμοθέτησης οικολογικών διαδρόμων.

⁵ https://www.wwf.gr/ta_nea_mas/?uNewsID=6165966

- **Προστασία θαλάσσιου περιβάλλοντος:** Η πλήρης απουσία της χώρας από τον δεύτερο κύκλο εφαρμογής του πλαισίου κοινοτικής δράσης στο πεδίο της πολιτικής για το θαλάσσιο περιβάλλον (οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική, 2008/56/EK), και η συστηματική, και κατά παράβαση του σχετικού ενωσιακού πλαισίου, καθυστέρηση ολοκλήρωσης του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού (ιδίως άρθρο 15 οδηγίας 2014/89) πρέπει να αναστραφούν. Η έλλειψη σύγχρονης ολοκληρωμένης πολιτικής για το θαλάσσιο περιβάλλον, ενώ προωθούνται (με ελλιπές νομικό πλαίσιο) ρυπογόνες και κλιματικά καταστροφικές δραστηριότητες σε μεγάλης έκτασης και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές (όπως η έρευνα και η εξόρυξη υδρογονανθράκων), υπονομεύει την επίτευξη της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων και μιας βιώσιμης “γαλάζιας” οικονομίας. Σχετικά με τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό, θα πρέπει άμεσα να εγκριθεί η ήδη ολοκληρωμένη από το υπουργείο σας εθνική στρατηγική για τον θαλάσσιο χώρο και ακολούθως να ξεκινήσει η εκπόνηση των θαλάσσιων χωροταξικών σχεδίων σε συνεργασία με τα συναρμόδια υπουργεία και με ουσιαστική -ήδη από τα αρχικά στάδια της διαδικασίας- συμμετοχή των εμπλεκόμενων φορέων, όπως ακριβώς προτάσσει η οδηγία 2014/89.
- **Παράκτια ζώνη:** Σας καλούμε να προωθήσετε άμεσα την κύρωση του Πρωτοκόλλου της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης της Παράκτιας Ζώνης της Σύμβασης της Βαρκελώνης: το Πρωτόκολλο, το οποίο έχει συνυπογραφεί από τη χώρα μας από το 2008, αλλά η μεταφορά του στο εθνικό δίκαιο καθυστερεί αδικαιολόγητα. Η κύρωση αναμένουμε ότι θα ενισχύσει καίρια την διακυβέρνηση ενός κρίσιμου περιβαλλοντικού και κοινωνικού πόρου - της παράκτιας ζώνης. Στο πλαίσιο αυτό, ζητούμε αυστηροποίηση της νομοθεσίας για την απομάκρυνση αυθαίρετων κατασκευών από την παράκτια ζώνη, τάχιστα συμμόρφωση με τις δικαστικές αποφάσεις που επιτάσσουν την κατεδάφιση αυθαίρετων εντός του αιγιαλού και της παραλίας, και επιβεβαιώνουν την ανάγκη αυστηρής διαχείρισης της παράκτιας ζώνης [ενδεικτικά, ΣΤΕ 164/2022 (Πάρος), 769/2022 (Λέσβος), 1037/2022 (Ιος), 1322/2021 (Κυπαρισσιακός)]. Κατά συνέπεια, δεν πρέπει να επαναληφθούν, και σίγουρα δεν πρέπει να παραταθούν, ρυθμίσεις όπως η πρόσφατη του άρθ. 76 ν. 4916/2022, η οποία προωθεί τη νομιμοποίηση “υφισταμένων άνευ αδείας ή καθ’ υπέρβαση αυτής κατασκευών” “στον αιγιαλό, την παραλία, την όχθη, την παρόχθια ζώνη, το υδάτινο στοιχείο, τον πυθμένα και το υπέδαφος του βυθού της θάλασσας”.
- **Δασική διαχείριση:** Ζητάμε την πλήρη και αποτελεσματική εφαρμογή της υ.α. 170195/758 (ΦΕΚ Β’ 5351/28-11-2018) «Σχέδιο Στρατηγικής Ανάπτυξης της Δασοπονίας 2018-2038 (Εθνική Στρατηγική για τα Δάση)» χωρίς καθυστερήσεις και με διάθεση πόρων, μέσων και προσωπικού. Προώθηση της δασοπονίας πολλαπλών σκοπών, με τη βελτίωση και άμεση εφαρμογή των νέων προδιαγραφών σύνταξης διαχειριστικών σχεδίων, ως δραστηριότητας με πολύ σημαντική οικονομική και οικολογική σημασία. Για την εφαρμογή των διαχειριστικών σχεδίων, αλλά και για την άσκηση σύγχρονης αειφορικής δασικής διαχείρισης σε όλους τους τομείς (π.χ. πρόληψη δασικών πυρκαγιών, παραγωγή προϊόντων και οικοσυστημικών υπηρεσιών) απαιτείται η άμεση ολοκλήρωση των προσλήψεων που έχουν εξαγγελθεί μέσω ΑΣΕΠ και η πρόβλεψη για περαιτέρω προσλήψεις ώστε να καλυφθούν όλες οι κενές οργανικές θέσεις των δασαρχείων που έχουν

αποδυναμωθεί σε μέσα και προσωπικό για πάνω από 20 συνεχόμενα χρόνια (μειώσεις προσωπικού της τάξεως του 53% και μειώσεις πόρων της τάξεως του 80%). Θα πρέπει επίσης να συνεχιστούν οι πρωτοβουλίες διαχείρισης της καύσιμης ύλης, βάσει συγκεκριμένου αντιπυρικού σχεδιασμού με επαρκείς, εξασφαλισμένους πόρους δεκαετίας. Η αποσπασματικότητα στη διάθεση πόρων δεν βοηθά στον στρατηγικό σχεδιασμό της πρόληψης.

Επιπρόσθετα η διάθεση πόρων πρέπει να συνοδεύεται με την κατάρτιση και εφαρμογή εξειδικευμένων αντιπυρικών σχεδίων σε όλα τα δασαρχεία της χώρας, με σκοπό τον κατάλληλο χειρισμό της καύσιμης ύλης και τον σχεδιασμό και εφαρμογή δασοτεχνικών έργων, προκειμένου να μειωθεί η έκταση και η ένταση των δασικών πυρκαγιών. Έχει ήδη ξεκινήσει η διαδικασία για την κατάρτιση τέτοιων σχεδίων σε 39 τοπικές δασικές υπηρεσίες, αλλά είναι απαραίτητο η διαδικασία αυτή να αφορά στο σύνολο των δασαρχείων της χώρας. Σημαντική επίσης θα είναι και η υιοθέτηση νέων, καινοτόμων μεθόδων πρόληψης δασικών πυρκαγιών όπως η προδιαγεγραμμένη καύση.

α παραπάνω, μαζί με τον εκσυγχρονισμό και την επαναλειτουργία όλων των δασικών φυτωρίων, αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή του εθνικού σχεδίου αναδασώσεων που εξαγγέλθηκε πρόσφατα. Η οικονομική τόνωση παραμελημένων κοινοτήτων, όπως οι ορεινές και παραδασόβιες, μπορεί να εξασφαλιστεί μέσω του σημαντικού συγκριτικού τους πλεονεκτήματος, του φυσικού περιβάλλοντος. Αυτό προϋποθέτει αξιοποίηση των δασικών πόρων, μέσω ολοκληρωμένης διαχειριστικής προσέγγισης που θα λαμβάνει υπόψη την αιφορία των καρπώσεων και την οικολογική αξία του δάσους και του τοπίου. Για την επίτευξη των στόχων αυτών [στους οποίους θα πρέπει να προστεθεί και η προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων ως συλλεκτών άνθρακα, σε αρμονία με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2018/841], δεν θα πρέπει να αποδυναμωθεί περισσότερο η δασική νομοθεσία, η οποία θεσπίζει υπερεπαρκές πλαίσιο επεμβάσεων στις δασικές εν γένει εκτάσεις. Αντίθετα, βασικά σχεδιαστικά εργαλεία για την αποτελεσματική της εφαρμογή, όπως οι δασικοί χάρτες, τα διαχειριστικά σχέδια, τα αντιπυρικά σχέδια, οι μελέτες αναδάσωσης και το δασολόγιο, θα πρέπει να ολοκληρωθούν τάχιστα. Σε αρμονία με τις παραπάνω προτεραιότητες, σας ζητούμε να μην προωθήσετε άλλες παρεμβάσεις στους ολοκληρωμένους δασικούς χάρτες, και να επιταχύνετε την δημιουργία ενός σύγχρονου δασολογίου.

- **Ύδατα:** Σύμφωνα με το ισχύον ενωσιακό δίκαιο (άρθ. 13 παρ. 6 και παρ. 7 οδηγίας 2000/60), η 2η αναθεώρηση των σχεδίων διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2021. Όπως προκύπτει και από τη [σχετική ιστοσελίδα](#) του υπουργείου σας, η διαβούλευση επί των προσχεδίων ξεκίνησε μόλις τον Μάιο του 2023. Η καθυστέρηση εμποδίζει τον συντονισμό της κρίσιμης υδατικής πολιτικής με άλλες βασικές πολιτικές (όπως της ενέργειας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, αλλά και άλλες αναπτυξιακές πολιτικές, όπως αυτές που αφορούν τη γεωργία ή τον τουρισμό), και περιπλέκει τον εκσυγχρονισμό της. Η μεταφορά αρμοδιοτήτων που αφορούν την παροχή υπηρεσιών ύδατος στη ΡΑΕ (ήδη ΡΑΑΕΥ) με το κεφάλαιο Γ' του πρόσφατου ν. 5037/2023 (Α'78) - αρμοδιοτήτων που δεν είναι, προσώρας, έτοιμη να ασκήσει- δυσχεραίνει ακόμη περαιτέρω την αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτει η διαχείριση των υδάτινων πόρων.

- **Εκτός σχεδίου δόμηση και πολεοδομικός σχεδιασμός:** Οποιαδήποτε παράταση του καθεστώτος της εκτός σχεδίου δόμησης, όπως πρόσφατα (άρθρο 110 ν. 5007/2022, Α' 241), δεν είναι σκόπιμη, και παρατείνει απαρχαιωμένες ρυθμίσεις με σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, στην ανάπτυξη, στην προσαρμογή της χώρας στην κλιματική αλλαγή, και την ανθεκτικότητα του οικιστικού ιστού στις φυσικές καταστροφές. Το ΥΠΕΝ θα πρέπει να μην αποκλίνει από την εφαρμογή της πολιτικής δραστικού περιορισμού της εκτός σχεδίου δόμησης που το ίδιο χάραξε κατά την προηγούμενη τετραετία. Συγχρόνως θα πρέπει να αναλάβει κάθε απαραίτητη πρωτοβουλία για την επιτάχυνση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, καθώς ο ορθολογικός σχεδιασμός του εξωαστικού χώρου αποτελεί μια παράμετρο-κλειδί για την ουσιαστική διαφύλαξη του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων αλλά και για τη δημιουργία κοινωνικών συναινέσεων σχετικά με τις απαιτούμενες αλλαγές. Ιδιαίτερη επισήμανση πρέπει να γίνει για την κρισιμότητα της έγκαιρης και ορθής εκπόνησης των Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων μέσα από Πρόγραμμα Πολεοδομικών Μεταρρυθμίσεων "Κωνσταντίνος Δοξιάδης", η υλοποίηση του οποίου φαίνεται να καθυστερεί αδικαιολόγητα και μάλιστα με κίνδυνο να χαθεί η απαραίτητη χρηματοδοτική υποστήριξη του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.
- **Λύσεις που βασίζονται στη φύση:** Η διαφύλαξη και αποκατάσταση των φυσικών οικοσυστημάτων επιτρέπει στον άνθρωπο να επωφεληθεί από τις πολύτιμες υπηρεσίες που προσφέρει η φύση και να διαχειριστεί κρίσιμες περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις όπως είναι, ανάμεσα σε άλλα, οι πλημμύρες και οι δασικές πυρκαγιές. Τα τελευταία χρόνια, και ιδίως στο πλαίσιο της κλιματικής κρίσης, οι λύσεις που βασίζονται στη φύση (nature based solutions - NbS) αποτελούν κομβική πτυχή στις διεθνείς και ενωσιακές πολιτικές και, σε συνδυασμό με το ευρύτερο θέμα της αποκατάστασης της φύσης, πρέπει εξίσου να αποτελέσουν προτεραιότητα σε εθνικό επίπεδο. Γι' αυτό και απαιτείται η ουσιαστική προώθησή τους σε ένα σύνολο πολιτικών του ΥΠΕΝ - βιοποικιλότητα, ύδατα, διαχείριση πλημμυρών, δασική πολιτική. Κατά την τρέχουσα συγκυρία είναι επιτακτική ανάγκη οι λύσεις που βασίζονται στη φύση να ενσωματωθούν τόσο στα υπό αναθεώρηση σχέδια διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας (κατ' εφαρμογή της οδηγίας 2007/60/ΕΚ), όσο και στα υπό αναθεώρηση σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής (οδηγία 2000/60/ΕΚ), αποκλείοντας παράλληλα, ρητά και κατηγορηματικά, μεγάλα τεχνικά έργα και καταστροφικές φαραωνικές επεμβάσεις σε φυσικά οικοσυστήματα, όπως για παράδειγμα η εκτροπή του Αχελώου. Διαφορετικά υπάρχει ο κίνδυνος να ακολουθήσουμε την «πεπατημένη» προωθώντας δαπανηρά και αναποτελεσματικά τεχνικά έργα και αγνοώντας τα κίνητρα και τη χρηματοδοτική στήριξη για τα NbS που προσφέρει η ΕΕ.

3. Ενέργεια και κλιματική αλλαγή

Μέσα στην τελευταία τετραετία, η Ελλάδα έχει δει θεαματικές αλλαγές στον τομέα της ενέργειας. Η κυβερνητική απόφαση για απολιγνιτοποίηση και η θέσπιση του πρώτου Εθνικού Κλιματικού Νόμου αποτελούν εμβληματικές κυβερνητικές πρωτοβουλίες που πρέπει να υποστηριχθούν με τις απαραίτητες πρωτοβουλίες πραγματικής πολιτικής, με κατεύθυνση την πλήρη απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα και την παράλληλη γενναία ενεργειακή εξοικονόμηση παντού, αλλά και την ανάπτυξη ισχυρής κοινωνικής

οικονομίας και συμμετοχής. Την ίδια όμως στιγμή, η ταχεία και περιβαλλοντικά βιώσιμη ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας εμποδίζεται από σοβαρά προβλήματα που παραμένουν ανεπίλυτα και εντείνουν τις αντιδράσεις σε πολλά έργα ΑΠΕ.

Τετριμμένη αλλά πάντα επίκαιρη διαπίστωση: ο ήλιος και ο άνεμος είναι τα «εθνικά καύσιμα» του μέλλοντος και το τεράστιο δυναμικό εξοικονόμησης ενέργειας της χώρας, το πολυτιμότερο εγχώριο κοίτασμα. Το νέο ενεργειακό όραμα της χώρας θα πρέπει να θέσει στο επίκεντρο την απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα, τη γενναία εξοικονόμηση ενέργειας και την αποφασιστική στροφή στις ΑΠΕ.

Όπως παγίως επισημαίνουμε, οι ΑΠΕ είναι τεχνολογίες που έχουν σχεδιαστεί για να εξυπηρετήσουν έναν ζωτικής σημασίας περιβαλλοντικό σκοπό, δηλαδή τη διατήρηση της κλιματικής σταθερότητας και βεβαίως τον περιορισμό της ρύπανσης που προκαλείται από την καύση ορυκτών καυσίμων (πετρέλαιο, άνθρακα και αέριο). Είναι συνεπώς ανάγκη να αναπτυχθούν ως πρότυπα περιβαλλοντικής αριστείας και να αποφευχθεί η πρόκληση βλάβης στη φύση. Οι ΑΠΕ δεν είναι μια οποιαδήποτε ιδιωτική επένδυση, αλλά επενδύσεις που πρέπει να συμβάλουν καταλυτικά στην επίτευξη σκοπού δημόσιας ωφέλειας, δηλαδή της διατήρησης της κλιματικής σταθερότητας, υπηρετώντας το δημόσιο συμφέρον. Δεδομένου του αποκεντρωμένου χαρακτήρα των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ, ο χωρικός σχεδιασμός του νέου ενεργειακού συστήματος είναι απαραίτητο να υπόκειται σε σαφείς κατευθύνσεις αποφυγής ευαίσθητων οικοσυστημάτων, με βάση τα καλύτερα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα.⁶

Ως άμεσες προτεραιότητες εντοπίζουμε τις εξής:

- **Εθνικός Κλιματικός Νόμος:** Η θέσπιση του Εθνικού Κλιματικού Νόμου (ν. 4936/2022) ήταν μία σημαντική εξέλιξη, που επιτρέπει στη χώρα μας να ακολουθήσει τα σχετικά βήματα και [άλλων ευρωπαϊκών χωρών](#). Προς το παρόν, και ενώ τα χρονικά περιθώρια αποτελεσματικής κλιματικής δράσης στενεύουν, η εξέλιξη αυτή είναι εκκρεμής, ενώ χαρακτηρίζεται από περιορισμένη φιλοδοξία. Χωρίς άλλη χρονοτριβή, το υπουργείο σας πρέπει να προωθήσει κατά προτεραιότητα τα σημαντικά βήματα εφαρμογής του νόμου, όπως την αναθεώρηση της Εθνικής Στρατηγικής για την Κλιματική Αλλαγή, και τη θέσπιση των τομεακών προϋπολογισμών άνθρακα.
- **ΑΠΕ:** Άμεση ολοκλήρωση της διαδικασίας επικαιροποίησης του ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού για τις ΑΠΕ, με ισχυρές διασφαλίσεις αποφυγής επιπτώσεων σε ευαίσθητα οικοσυστήματα και προστατευόμενες περιοχές.
- **Ενεργειακή μετάβαση:** Αναβάθμιση του ειδικού λογαριασμού “Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης (ΤΕΜ)” (άρθρο 61 ν. 4839/2021, όπως ισχύει) σε πραγματικό “Εθνικό ταμείο δίκαιης ενεργειακής μετάβασης”, με περαιτέρω ενίσχυσή του (βάσει της προβλεπόμενης από την παρ. Α.2. του άρθ. 25 ν. 3468/2006 υπουργικής απόφασης) με το μεγαλύτερο τμήμα των ετήσιων εσόδων από τους πλειστηριασμούς δικαιωμάτων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (επιπρόσθετα στις πηγές που προβλέπονται στο άρθ. 61 του ν. 4839/2021). Εκτός από τη συμπλήρωση των πόρων του ενωσιακού Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης, την επίτευξη

⁶ Βλ. WWF Ελλάς (Νοέμβριος 2022). 100% ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: πρόταση νόμου για νέο σύστημα σχεδιασμού. Ανακτήθηκε από: https://www.wwf.gr/shmeio_gnosis/vivliothiki/?uNewsID=8220816

συνεργειών με τους υπόλοιπους πυλώνες του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης, την πληρέστερη εφαρμογή των εδαφικών σχεδίων δίκαιης μετάβασης, και την ενίσχυση των ευάλωτων νοικοκυριών για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, σκοπός του ταμείου πρέπει να είναι και ο συνολικός προγραμματισμός της μετάβασης σε βιώσιμες θέσεις εργασίας των εργαζομένων στη λιγνιτική βιομηχανία, στις περιοχές που θα επηρεαστούν περισσότερο από τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών.⁷ Παράλληλα, με τον τρόπο αυτόν θα διασφαλιστεί καλύτερα η συμπληρωματικότητα και η προσθετικότητα με την επικείμενη χρηματοδότηση από το Κοινωνικό Ταμείο για το Κλίμα [Κανονισμός (ΕΕ) 2023/955].

- **Εξόρυξη υδρογονανθράκων:** Σύμφωνα με τις τελευταίες εκθέσεις και τοποθετήσεις του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας, δεν υπάρχει πλέον περιθώριο, με όρους κλιματικούς και οικονομικούς, για εκμετάλλευση νέων πεδίων υδρογονανθράκων. Ζητάμε να μην ανανεωθεί καμία άδεια έρευνας ή εξόρυξης σε καμία από τις παραχωρήσεις (χερσαίες ή θαλάσσιες).
- **Ορυκτό αέριο:** Όπως επισημαίνεται στην τελευταία έκθεση του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας για την Ελλάδα, “υπάρχουν σχέδια για την επέκταση της έρευνας για εγχώριο πετρέλαιο και αέριο, την κατασκευή περισσότερων τερματικών σταθμών LNG, τον εντοπισμό εναλλακτικών προμηθευτών φυσικού αερίου και την επέκταση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Οι υψηλές τιμές του φυσικού αερίου, σε συνδυασμό με τις προσπάθειες της χώρας να απομακρυνθεί από τις ρωσικές εισαγωγές ενέργειας, έχουν εγείρει ερωτήματα σχετικά με τον κεντρικό ρόλο που η Ελλάδα δίνει στο φυσικό αέριο για την ενεργειακή της μετάβαση. Η συνεχιζόμενη εξάρτηση από το φυσικό αέριο μπορεί να θεωρηθεί ως ασύμβατη με την κλιματική πολιτική της χώρας - οι επενδύσεις στην επέκταση του εθνικού δικτύου φυσικού αερίου θα ήταν καλύτερο να κατευθυνθούν στην ενεργειακή απόδοση, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την αποθήκευση. Η κυβέρνηση πρέπει να επανεξετάσει και να εξορθολογήσει τον ρόλο του φυσικού αερίου στον σχεδιασμό και τις πολιτικές για την ενέργεια, ώστε να αποφύγει να καταλήξει με αδρανή περιουσιακά στοιχεία” (stranded assets). Ζητάμε να μην αδειοδοτηθεί η λειτουργία καμίας νέας μονάδας αερίου και να καταρτιστεί σχέδιο απεξάρτησης από το αέριο σε όλους τους τομείς το συντομότερο δυνατόν.

4. Διαχείριση αποβλήτων / κυκλική οικονομία

Από το 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κινείται με γοργούς ρυθμούς στην κατεύθυνση της κυκλικότητας των πόρων. Βάσει στοιχείων της Eurostat, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 22η θέση στην ΕΕ-27 αναφορικά με την κυκλική χρήση υλικών με ποσοστό 3,4% (μέσος όρος ΕΕ 11,7%). Καταλαμβάνει επίσης την 24η θέση στην ΕΕ-27 στην ανακύκλωση αυτών των αποβλήτων με 21% (μέσος όρος ΕΕ 47,2%). Η Ελλάδα βρίσκεται αρκετά πίσω στο δρόμο που βαδίζει η ΕΕ για την κυκλική οικονομία.

⁷ Επισημαίνουμε ότι ενώ το 2018 είχε εξαγγελθεί η ίδρυση Εθνικού Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης και είχε τεθεί σε διαβούλευση σχετική νομική ρύθμιση, εντούτοις αυτό ποτέ δεν θεσμοθετήθηκε. Απλώς διατέθηκαν μεταξύ 2019-2022 στον προϋπολογισμό του Πράσινου Ταμείου ποσοστά επί των εσόδων από τους πλειστηριασμούς δικαιωμάτων εκπομπών 6%, 1%, 4,5% και 1,125% αντίστοιχα, «για την χρηματοδότηση έργων και δράσεων για την ανάπτυξη βιώσιμων οικονομικών δραστηριοτήτων χαμηλού ανθρακικού αποτυπώματος, με στόχο την ενίσχυση και τη σταδιακή διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών και την δημιουργία θέσεων εργασίας» στις λιγνιτικές περιφέρειες.

Τον Ιούνιο του 2023, η ΕΕ απέστειλε νέα έγκαιρη ειδοποίηση στην Ελλάδα όσον αφορά την αδυναμία της να επιτύχει τους στόχους για τη διαχείριση των αστικών αποβλήτων. Για μια ακόμη φορά η ΕΕ επισημαίνει ότι η Ελλάδα είναι σχεδόν βέβαιο πως δεν θα πετύχει τους στόχους της, καθώς είναι προσκολλημένη στη διαχείριση των αποβλήτων στα κατώτερα στάδια της ιεραρχίας.

Υπό αυτές τις συνθήκες, η χώρα πρέπει να αναπτύξει πληθώρα πρωτοβουλιών σε εθνικό επίπεδο, προκειμένου να καλυφθεί το χαμένο έδαφος. Επιγραμματικά, οι πυλώνες πάνω στους οποίους μπορεί να εδραιωθεί ο κυκλικός μετασχηματισμός της οικονομίας, εκκινώντας από τη διαχείριση των αστικών αποβλήτων, παρουσιάζονται αμέσως πιο κάτω.

- **Πρόληψη.** Η πρόληψη θα πρέπει να καταστεί βασικό συστατικό στοιχείο που θα διαχέεται σε όλες τις επιμέρους πολιτικές για τα απόβλητα. Η φιλόδοξη αναθεώρηση και εφαρμογή του εθνικού προγράμματος πρόληψης αποβλήτων, που σήμερα παραμένει σε αδράνεια, θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα, μαζί με την έκδοση και εφαρμογή εθνικών προγραμμάτων πρόληψης για επιμέρους ροές αποβλήτων.
- **Αποτελεσματικότητα συστήματος διαχείρισης αποβλήτων.** Βασικό μέλημα θα πρέπει να αποτελέσει η υλοποίηση της προτροπής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αποφευχθεί η δημιουργία πλεονάζουσας χωρητικότητας υποδομών που θα παγιδεύσουν το σύστημα διαχείρισης αποβλήτων (μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων και καύσης). Η έμφαση πρέπει να δοθεί στην αποτελεσματική χωριστή διαλογή στην πηγή, με υλοποίηση της διαλογής πόρτα-πόρτα όπου είναι δυνατό, με προτυποποίηση διαδικασιών και κατάρτιση δήμων και ενσωμάτωση της άτυπης ανακύκλωσης. Απαιτείται επιπρόσθετα να καταστεί αποδοτικότερη η διευρυμένη ευθύνη παραγωγού, με αυστηρό έλεγχο και βελτίωση των υφιστάμενων συστημάτων εναλλακτικής διαχείρισης, με τη διαφοροποίηση των εισφορών και με την τάχιστη θέσπιση νέων συστημάτων, όπως η εγγυοδοσία για φιάλες, αποφεύγοντας τις αμαρτίες του παρελθόντος. Τα οικονομικά εργαλεία, όπως το τέλος ταφής, το «Πληρώνω όσο Πετάω», θα πρέπει να τεθούν άμεσα σε εφαρμογή. Η δημιουργία μονάδων καύσης απορριμμάτων μπορεί και πρέπει να αποφευχθεί καθώς έρχεται σε αντίθεση με τους στόχους μας και την ιεραρχία διαχείρισης αποβλήτων και συντελεί σε πληθώρα οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών προβλημάτων.
- **Μετασχηματισμός της αγοράς.** Οι πράσινες προμήθειες θα πρέπει να καταστούν εργαλείο κινητοποίησης της αγοράς προς κυκλική κατεύθυνση, με τη θέσπιση σχετικών κυκλικών κριτηρίων. Απαιτείται επίσης να αναπτυχθούν κίνητρα και αντικίνητρα για οικολογικό σχεδιασμό προϊόντων και διασφάλιση της ανακυκλωσιμότητας των συσκευασιών που κυκλοφορούν στην αγορά. Χρειάζεται επιπρόσθετα να αναπτυχθούν καινοτόμα δημόσια προγράμματα και να δημιουργηθούν χρηματοδοτικά εργαλεία για στήριξη επιχειρήσεων κυκλικής οικονομίας. Η ανάπτυξη συνεργειών μέσα από εθελοντικές συμφωνίες με επιχειρήσεις θα πρέπει να καταστεί κοινός τόπος, όπως συμβαίνει σχεδόν σε κάθε χώρα του πυρήνα της ΕΕ.
- **Διακυβέρνηση και έλεγχος.** Η υλοποίηση ενός συνεκτικού σχεδίου για την κυκλική οικονομία θα γίνει πράξη μόνο αν συντονιστεί από μια στιβαρή διοικητική δομή, που θα επιβλέπει την πορεία και την αποτελεσματικότητα των μέτρων, θα συγκεντρώνει και θα συνθέτει τις απόψεις και εμπειρίες συμβαλλόμενων μερών, θα καθορίζει

στρατηγικές προτεραιότητες και θα εξασφαλίζει τη χρηματοδότηση μέτρων. Η δομή διοίκησης θα πρέπει να λειτουργεί με σαφές χρονοδιάγραμμα και πλάνο αξιολόγησης της πορείας. Παράλληλα θα πρέπει να λειτουργήσουν ξανά οι αρμόδιοι δημόσιοι ελεγκτικοί οργανισμοί, απολαμβάνοντας πολιτική ανεξαρτησία. Θα πρέπει επίσης να δημιουργηθεί ένα δημόσια διαθέσιμο παρατηρητήριο παρακολούθησης προόδου όχι μόνο των μακρο-δεικτών της κυκλικής οικονομίας, αλλά και των επιμέρους δεικτών αποτελεσματικότητας πχ. για τις επιδόσεις ανακύκλωσης των δήμων, τις επιδόσεις των συστημάτων εναλλακτικής διαχείρισης, τις παραβάσεις από επιχειρήσεις, κοκ.

- **Μείωση της σπατάλης τροφίμων.** Η χώρα καταλαμβάνει μια από τις χειρότερες θέσεις στην ΕΕ αναφορικά με τα επίπεδα αποβλήτων τροφίμων (3η χειρότερη θέση με 191 κιλά ανά κάτοικο, βάσει πρόσφατων στοιχείων της ΕΕ). Απαιτείται να εκδοθεί ένα συνεκτικό εθνικό σχέδιο δράσης, με αναλυτικά οριζόντια και κλαδικά μέτρα, που θα περιλαμβάνει προβλέψεις για ανάπτυξη νομοθετικών πρωτοβουλιών και θα περιέχει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης.
- **Μείωση πλαστικής ρύπανσης.** Η χώρα μας έχει δεσμευτεί για τη μείωση της πλαστικής ρύπανσης των θαλασσών κατά 50% έως το 2030. Δυστυχώς όμως ελάχιστα έχουμε προχωρήσει. Ο ν. 4736/2020 για τον περιορισμό της πλαστικής ρύπανσης εξακολουθεί να εφαρμόζεται πλημμελώς, ενώ η χώρα μας δεν συμμετέχει ενεργά στις συζητήσεις για τη νέα παγκόσμια, νομικά δεσμευτική, συμφωνία περιορισμού της πλαστικής ρύπανσης. Η χώρα μας χρειάζεται να δημιουργήσει ένα ουσιαστικό σχέδιο δράσης για τον περιορισμό της κατανάλωσης πλαστικών και τη μείωση της πλαστικής ρύπανσης και να γίνει μέλος του «Συνασπισμού Υψηλής Φιλοδοξίας για τον Τερματισμό της Πλαστικής Ρύπανσης», μιας συμμαχίας χωρών στον οποίο μετέχουν πάνω από 57 κράτη που έχουν παραδώσει ουσιαστικές προτάσεις για μια καλή παγκόσμια συμφωνία.
- **Πολίτες.** Οι πολίτες θα πρέπει να αντιμετωπιστούν ως κομμάτι της εξίσωσης που οδηγεί σε λύσεις. Ρυθμιστικά μέτρα, όπως το πληρώνω όσο πετάω, δεν θα αποδώσουν αν θεωρηθούν από τους πολίτες απλά ως κρατικός μηχανισμός είσπραξης. Απαιτούνται συντονισμένες ενέργειες ουσιαστικής εμπλοκής των πολιτών και εκπαίδευσης των παιδιών. Στην προσπάθεια αυτή πρέπει να αναζητηθούν συμμαχίες με την τοπική αυτοδιοίκηση.

WWF Ελλάς
Χαριλάου Τρικούπη 119-121
Αθήνα 11473

Τηλ.: 210 3314893
d.karavellas@wwf.gr
www.wwf.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
Ανοιχτές υποθέσεις παραβίασης περιβαλλοντικού δικαίου ΕΕ

Αρ. παράβασης	Απόφαση	Τίτλος
INFR(2017)2150	7/12/2017 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 30/10/2020 Πρόσθετη προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 19/04/2023 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ	ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ και ΘΟΡΥΒΟΣ- Εφαρμογή οδηγίας 2002/49/ΕΚ για τον θόρυβο - Απουσία χαρτών θορύβου και σχεδίων δράσης
INFR(2001)2273	26/06/2002 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 17/12/2002 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ 9/07/2003 Παραπομπή στο ΔΕΕ 258 ΣΛΕΕ 14/04/2009 Προειδοποιητική επιστολή 260 ΣΛΕΕ 28/10/2010 Πρόσθετη προειδοποιητική επιστολή 260 ΣΛΕΕ 21/02/2013 Παραπομπή στο ΔΕΕ 260 ΣΛΕΕ	ΑΠΟΒΛΗΤΑ - Η Επιτροπή παραπέμπει εκ νέου την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για το θέμα των παράνομων χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) και ζητά την επιβολή προστίμων
INFR(2011)2156	27/10/2011 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 27/09/2012 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ 28/03/2014 Παραπομπή στο ΔΕΕ 258 ΣΛΕΕ 3/12/2020 Προειδοποιητική επιστολή 260 ΣΛΕΕ	ΦΥΣΗ – Οδηγία 92/43/ΕΟΚ – Η Επιτροπή καλεί την Ελλάδα να εφαρμόσει την απόφαση του Δικαστηρίου σχετικά με την προστασία της Caretta caretta (παράνομα έργα και δραστηριότητες στην Κυπαρισσία)
INFR(2008)2192	20/11/2009 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ + ΔΤ 24/06/2010 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ 21/02/2013 Πρόσθετη προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 16/10/2014 Πρόσθετη αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ 3/12/2020 Παραπομπή στο ΔΕΕ 258 ΣΛΕΕ	ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ - Ατμοσφαιρική ρύπανση: Υπέρβαση οριακών τιμών ΑΣ10
INFR(2018)2361	24/01/2019 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 12/02/2020 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ 15/07/2021 Παραπομπή στο ΔΕΕ 258 ΣΛΕΕ	ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ- Εφαρμογή οδηγίας 2008/50/ΕΚ για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα
INFR(2003)2187	16/03/2005 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 13/12/2005 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ 31/01/2008 Παραπομπή στο ΔΕΕ 258 ΣΛΕΕ 24/01/2013 Προειδοποιητική επιστολή 260 ΣΛΕΕ 25/09/2014 Παραπομπή στο ΔΕΕ 260 ΣΛΕΕ	ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητά από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο την επιβολή προστίμου στην Ελλάδα λόγω της ανεπαρκούς διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων
INFR(2021)2011	9/06/2021 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 9/02/2022 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ 26/01/2023 Παραπομπή στο ΔΕΕ 258 ΣΛΕΕ	ΦΥΣΗ: Αποτυχία της Ελλάδας να εκπληρώσει της υποχρεώσεις της έναντι του κανονισμού για τα για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη
INFR(2021)2254	9/02/2022 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 29/09/2022 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ	ΥΔΑΤΑ: Καθυστερημένη αναθεώρηση και επικαιροποίηση των σχεδίων και χαρτών κινδύνου πλημμύρας
INFR(2022)2110	26/01/2023 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ	ΕΥ Ecolabels / Ecolabel Regulation
INFR(2022)2191	15/02/2023 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ	ΥΔΑΤΑ: Καθυστερήση επικαιροποίησης και υιοθέτησης των τρίτων σχεδίων διαχείρισης λεκανών απορροής και των δεύτερων σχεδίων διαχείρισης κινδύνου πλημμύρας
INFR(2021)2166	12/11/2021 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ	ΑΠΟΒΛΗΤΑ - Κακή εφαρμογή οδηγίας για την υγειονομική ταφή των αποβλήτων 1991/31/ΕΚ και οδηγίας για τα απόβλητα 2008/98/ΕΚ
INFR(2004)2030	7/07/2004 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ + ΔΤ 5/07/2005 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ 28/06/2006 Παραπομπή στο ΔΕΕ 258 ΣΛΕΕ 27/11/2008 Προειδοποιητική επιστολή 260 ΣΛΕΕ 16/02/2011 Πρόσθετη προειδοποιητική επιστολή 260 ΣΛΕΕ 20/11/2013 Παραπομπή στο ΔΕΕ 260 ΣΛΕΕ	ΥΔΑΤΑ: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παραπέμπει εκ νέου την Ελλάδα στο Δικαστήριο για τα λύματα

WWF Ελλάς
Χαριλάου Τρικούπη 119-121
Αθήνα 11473

Τηλ.: 210 3314893
d.karavellas@wwf.gr
www.wwf.gr

INFR(2011)2027	16/06/2011 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 31/05/2012 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ 20/02/2014 Πρόσθετη Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ 26/02/2015 Παραπομπή στο ΔΕΕ 258 ΣΛΕΕ 9/06/2021 Προειδοποιητική επιστολή 260 ΣΛΕΕ	ΥΔΑΤΑ - Η Επιτροπή καλεί την ΕΛΛΑΔΑ να διασφαλίσει την ορθή επεξεργασία των αστικών λυμάτων
INFR(1999)4336	28/03/2001 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 25/07/2001 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ 20/12/2001 Παραπομπή στο ΔΕΕ 258 ΣΛΕΕ 4/04/2006 Προειδοποιητική επιστολή 260 ΣΛΕΕ 29/01/2009 Αιτιολογημένη γνώμη πρώην 228 ΣΕΚ 5/05/2010 Πρόσθετη προειδοποιητική επιστολή 260 ΣΛΕΕ 19/11/2015 Παραπομπή στο ΔΕΕ 260 ΣΛΕΕ	ΥΔΑΤΑ (Οδηγία 91/271): Η Επιτροπή προτείνει πρόστιμα και παραπέμπει εκ νέου την ΕΛΛΑΔΑ στο Δικαστήριο της ΕΕ για τη διαιωνιζόμενη ανεπαρκή επεξεργασία λυμάτων
INFR(2014)2260	26/02/2015 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 25/02/2016 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ 8/03/2018 Πρόσθετη Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ 25/07/2019 Παραπομπή στο ΔΕΕ 258 ΣΛΕΕ	ΦΥΣΗ- Η Επιτροπή αποφασίζει να παραπέμπει την Ελλάδα στο Δικαστήριο, επειδή δεν προστατεύει επαρκώς τους φυσικούς οικοτόπους και τα είδη
INFR(2020)2021	14/05/2020 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 2/12/2021 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ	ΥΔΑΤΑ - Διαχείριση αστικών αποβλήτων - Βιολογικοί καθαρισμοί σε οικισμούς
INFR(2022)2176	15/02/2023 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 19/04/2023 Πρόσθετη προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ	ΥΔΑΤΑ: Καθυστέρηση αναφοράς για την επικαιροποίηση των προγραμμάτων μέτρων εφαρμογής της οδηγίας για τη θαλάσσια στρατηγική
INFR(2020)2118	2/07/2020 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ	ΕΥΘΥΝΗ -A2J- Περιορισμοί πρόσβασης στη δικαιοσύνη υπό την οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη (ELD)
INFR(2009)2340	28/10/2010 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 26/01/2012 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ 27/09/2012 Παραπομπή στο ΔΕΕ 258 ΣΛΕΕ 27/04/2017 Προειδοποιητική επιστολή 260 ΣΛΕΕ	ΑΠΟΒΛΗΤΑ: Λειτουργία συστήματος βιολογικού καθαρισμού στη Ζάκυνθο
INFR(2023)0064	22/03/2023 Προειδοποιητική επιστολή 258-260(3) ΣΛΕΕ	ΥΔΑΤΑ - Μη μεταφορά της οδηγίας 32020L2184 στο ελληνικό δίκαιο
INFR(2014)4073	10/07/2014 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 15/02/2023 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ	ΦΥΣΗ: Μη συμμόρφωση με την οδηγία για τους οικοτόπους 92/43/ΕΟΚ κατά τον σχεδιασμό αιολικών πάρκων
INFR(2011)2082	29/09/2011 Προειδοποιητική επιστολή 258 ΣΛΕΕ 31/05/2012 Αιτιολογημένη γνώμη 258 ΣΛΕΕ 30/05/2013 Παραπομπή στο ΔΕΕ 258 ΣΛΕΕ 27/04/2017 Προειδοποιητική επιστολή 260 ΣΛΕΕ	ΑΠΟΒΛΗΤΑ: Λειτουργία μονάδας βιολογικού καθαρισμού στο Κιάτο